

Vážení čitatelia,

71. ročník Slovenského divadla, v ktorom sme publikovali takmer tri desiatky teatrologických, filmologických a interdisciplinárne orientovaných textov, uzatvárame číslom zacieleným na tému vzťahu dramatických umení a ich recipienta – diváka.

Úvodná prehľadová štúdia divadelnej teoretičky Evy Kušnírovej je venovaná aktuálnej problematike estetiky performatívneho umenia. Autorka sa zameriava na stratifikáciu performancie a jej jednotlivých zložiek, ktoré súvisia s kategóriami sformulovanými filozofiou (čas, priestor, subjekt, objekt) a estetikou (obsah, forma), pričom zvláštna pozornosť je sústredená práve na recepcné kategórie – aktér, percipient, recipient.

Text teoretika architektúry Petra Mazalána rozširuje problematiku vzťahu scénických umení a diváka do performatívneho priestoru mestskej architektúry, obracajúc fókus na LGBTQ+ komunitu. Architektúra je tu zadefinovaná ako umelecký priestor marginalizovanej skupiny, ktorý má významný prínos pre generovanie identity queer kultúry, ale aj samotných queer ľudí. Na ich emancipácii vo vzťahu k väčšinovej spoločnosti sa v ostatných desaťročiach popri inom podieľalo práve tematizovanie ich konceptu života, vzťahov a sexuality v divadelnom a performatívnom priestore.

Teatrologička Dagmar Podmaková sa vo svojej štúdii venuje slovenskému hercovi Mariánovi Zedníkovičovi (1951 – 2007), ktorého publikum – zrejme aj v dôsledku jeho jednotvárneho obsadzovania v rôznych typoch televíznych programov pre dospelých a deti – vnímalo predovšetkým ako komediálneho interpreta. Autorka v opozícii k tomuto pohľadu modeluje portrét výrazného dramatického umelca – „smutného klauna“, ktorý v sebe spájal všetky polohy: od veselých, komediálnych a groteskných po smutné, vážne, tragické, nostalgické.

Český filmový historik Tomáš Hála ponúka heuristicky koncipovanú prípadovú štúdiu, zacielenú na realizačne komplikovanú, esteticky komplexnú inscenáciu *Kouzelný cirkus*. Jedna z profilových inscenácií Laterny magiky, zároveň jeden z prvých pokusov tejto experimentálnej scény o súvislý dramatický tvar, sa v repertoári udržala dlhých štyridsaťpäť rokov (1977 – 2022), sprevádzaná neutíchajúcim záujmom obecnstva. Štúdia prostredníctvom detailnej práce s archívnymi materiálmi približuje vývoj a metamorfózy projektu, ktorý preklenul rôzne etapy existencie Laterny magiky.

Rubriku Štúdie uzatvára úvaha českého divadelného historika Otta Drexlera o možných prístupoch k interpretácii zdrojov historického poznania v oblasti divadelných dejín. Vychádzajúc z diela Pierra Bourdieua, autor skúma možné prístupy, ktoré by presiahli doposiaľ prevažujúci, úzko odborový teatrologický diskurz. So sympatickou dávkou provokatívnosti otvára polemiku na tému prekonaných versus perspektívnych prístupov; on sám považuje za inšpiratívnu cestu najmä interdisciplinárne presahy so spoločenskými vedami či metodológiu performatívnych štúdií.

S témou čísla úzko súvisí rozhovor Zuzany Timčíkovej s Vladimírom Blahom o kvalitatívnom výskume divadelného publika. Ten na Slovensku v súčasnosti absentuje, no najmä v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch mal v našom prostredí pomerne výraznú tradíciu. Na realizácii viacerých tímových projektov sa z pozície pracovníka Výskumného ústavu kultúry podieľal práve Vladimír Blaho. Jeho rozprávanie o metodologických otázkach, no tiež o problémoch sprevádzajúcich takto koncipované prieskumy, môže byť inšpiratívne aj pre potenciálnych súčasných bádateľov.

Michaela Mojžišová